

ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞINDA IKBY'NİN ÖNEMİ VE POZİSYONU

Baran Yağarcık

Doktora Adayı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

S ABD/İsrail-İran savaşı, Ortadoğu'nun birçok kırılğan jeopolitik alanını doğrudan etkileyen bir bölgesel kriz niteliği kazanmıştır. Bu krizden en fazla etkilenme potansiyeline sahip bölgelerden biri ise Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'dir (IKBY). Coğrafi konumu, siyasi statüsü ve uluslararası aktörlerle kurduğu ilişkiler nedeniyle IKBY, söz konusu savaşın güvenlik, siyaset ve bölgesel dengeler açısından yansımalarının yoğun biçimde hissedildiği bir alan olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Erbil ve çevresinde bulunan ABD askeri üsleri ve Amerikan askeri varlığı, IKBY'yi İran açısından potansiyel bir stratejik hedef ve baskı alanı hâline getirebilmekte; bu du-

rum bölgenin savaşın dolaylı etkilerine açık bir güvenlik ortamında bulunmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte IKBY'nin İran ile olan uzun sınır hattı ve bu sınırın İran'daki Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelerle kesişmesi, bölgenin jeopolitik hassasiyetini daha da artırmaktadır. İran'daki bazı Kürt muhalif grupların IKBY topraklarında siyasi veya askeri varlık göstermesi ve İran'da zaman zaman ortaya çıkan Kürt protestoları ya da ayaklanma girişimleri, Tahran'ın güvenlik algısında IKBY'yi dikkatle izlenen bir alan hâline getirmektedir. Irak iç siyasetindeki İran nüfuzu da IKBY'nin bu bölgesel kriz karşısındaki hareket alanını dolaylı biçimde sınırlandıran bir başka önemli

Coğrafi konumu, siyasi statüsü ve uluslararası aktörlerle kurduğu ilişkiler nedeniyle IKBY, söz konusu savaşın güvenlik, siyaset ve bölgesel dengeler açısından yansımalarının yoğun biçimde hissedildiği bir alan olarak öne çıkmaktadır.

faktördür. Bundan dolayı IKBY, ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında hem stratejik bir coğrafya hem de çok boyutlu siyasi ve güvenlik dengelerinin kesiştiği hassas bir bölgesel alan olarak dikkat çekmektedir.

IKBY'NİN STRATEJİK ÖNEMİ

ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında IKBY'nin stratejik önemi özellikle Erbil ve Süleymaniye üzerinden daha belirgin hâle gelmektedir. Erbil, IKBY'nin siyasi merkezi olmasının yanı sıra ABD askeri varlığı, uluslararası diplomatik temsilcilikler ve Mesud Barzani liderliğindeki KDP'nin güçlü kurumsal yapısı nedeniyle Batı ile kurulan güvenlik ve siyasi ilişkilerin odak noktası konumundadır. Buna karşılık İran sınırında bulunan Süleymaniye ise hem coğrafi yakınlık hem de bölgedeki siyasi ve güvenlik ağları nedeniyle İran ile Irak arasındaki jeopolitik etkileşimin önemli bir geçiş alanı olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, Erbil'in daha çok ABD ve Batı eksenli güvenlik mimarisinin merkezi, Süleymaniye'nin ise İran'a yakın bölgesel dinamiklerin daha fazla hissedildiği bir alan olarak öne çıkmasına yol açmakta ve IKBY'yi savaşın doğrudan tarafı olmasa da bölgesel güç rekabetinin kesiştiği stratejik bir jeopoliti-

tik alan hâline getirmektedir. Özellikle, 1990'lı yıllardan itibaren Kuzey Irak'ta yerleşmiş ve siyasi merkezlerini, mülteci kamplarını ve askeri kamplarını özellikle Erbil, Süleymaniye ve İran sınırına yakın bölgelerde kuran İran karşıtı silahlı grupların varlığı da IKBY'yi kritik bir bölge kılmaktadır. İran yönetimi bu grupları kendi ulusal güvenliği açısından tehdit olarak görmektedir. Bu nedenle söz konusu İran muhalifi Kürt grupların IKBY'deki varlığı, ABD/İsrail-İran savaşının olduğu bu günlerde, önemli bir güvenlik ve jeopolitik mesele olarak gündeme gelmektedir.

ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında Erbil'in coğrafi konumuna baktığımızda, bölgesel güvenlik dengeleri açısından dikkat çeken bir stratejik bir vilayet olduğu görülmektedir. Erbil, İran sınırına görece yakın bir mesafede yer almakla birlikte aynı zamanda Irak'ın kuzeyinde Türkiye'ye ve Suriye sınırına uzanan hatların merkezinde bulunmaktadır. Bu konum, Erbil'i Ortadoğu'daki farklı kriz sahalarını birbirine bağlayan bir geçiş noktası hâline getirmektedir. İran ile Irak arasındaki sınır bölgelerinde yaşanan askeri ve güvenlik hareketliliği dikkate alındığında, Erbil'in bulunduğu coğrafya bölgesel gelişmelerin yakından hissedildiği bir alan

olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca uluslararası havalimanına sahip olması ve bölgedeki diplomatik temsilciliklerin büyük bölümüne ev sahipliği yapması da Erbil'in bölgesel gelişmeler açısından stratejik bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra Erbil'in Irak'ın Arap bölgeleri ile İKBY arasındaki geçiş alanlarından birinde bulunması da kentin coğrafi önemini artırmaktadır. Musul, Kerkük ve Ninova hattına olan yakınlığı, Erbil'i Irak'ın kuzeyindeki güvenlik dinamiklerinin merkezinde yer alan bir şehir hâline getirmektedir. Bu nedenle ABD/İsrail-İran savaşı gibi geniş çaplı bölgesel krizlerin yaşandığı bir dönemde Erbil'in coğrafi konumu, bir idari merkez olmanın ötesinde, Ortadoğu'daki güvenlik ve diplomatik dengelerin keşiştiği stratejik bir alan niteliği taşımaktadır.

Bu süreçte, Erbil'de bulunan ABD'nin üsleri ve askeri varlığı bölgenin İran açısından potansiyel bir hedef alanı olarak görülmesine yol açan unsurların başında gelmektedir. İKBY'deki en önemli ABD askeri varlığı, Erbil Uluslararası Havalimanı'nın askeri bölümünde konuşlanmış olan koalisyon güçleri etrafında yoğunlaşmaktadır. ABD ve uluslararası koalisyon güçleri tarafından kullanılan bu üs, Irak'ın kuzeyindeki en önemli lojistik ve operasyon merkezlerinden biri olarak bilinmektedir. ABD'nin Irak ve Suriye sahasındaki askeri faaliyetlerinin koordinasyonu, istihbarat paylaşımı ve Peşmerge güçleriyle yürütülen askeri iş birliği bu merkez üzerinden yürütülmektedir. İKBY'de bulunan bir diğer önemli ABD askeri noktası ise Erbil'in kuzeydoğusunda yer alan Harir Askeri Üssü'dür. ABD tarafından kullanılan bu üs, hava unsurlarının konuşlandırılması, askeri sevkiyat ve insansız hava araçları faaliyetleri açısından önemli bir askeri merkez niteliği taşımaktadır. ABD'nin bölgedeki askeri operasyon kapasitesini

destekleyen bu tür üslerin varlığı, İran açısından İKBY'deki bazı noktaların ABD'nin bölgesel askeri mimarisinin bir parçası olarak görülmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, İKBY'de bulunan ABD üsleri ve askeri varlığı, bölgenin İran açısından dikkatle izlenen ve potansiyel hedef olarak değerlendirilen bir güvenlik alanına dönüşmesine neden olan faktörler arasında yer almıştır.

İKBY topraklarında uzun yıllardır faaliyet gösteren ve kampları bulunan İran karşıtı Kürt gruplar da İran tarafından tehdit olarak algılanmaktadır. Bu gruplar genel olarak İran'daki siyasi rejime karşı mücadele yürüten ve faaliyetlerinin önemli bir kısmını İKBY'de sürdüren örgütlerdir. İran Kürdistan Demokrat Partisi (İ-KDP), İran'daki en eski Kürt muhalif hareketlerinden biri olarak bilinmektedir. İ-KDP'ye bağlı peşmergelerin bir kısmının uzun yıllardır Erbil ve çevresindeki kamplarda varlık göstermesi İran'ın güvenlik dengeleri açısından önemli bir unsur olarak dikkat çekmektedir. İran, geçmişte bu tür grupların İKBY'deki varlığını gerek diplomatik baskılarla gerek zaman zaman sınır ötesi askeri operasyonlarla gündeme getirmiş ve bu örgütlerin kamplarına çeşitli saldırılar düzenlemiştir. İKBY'de varlık gösteren bir diğer İran karşıtı Kürt hareketi ise Kürdistan Özgürlük Partisi (PAK)'tır. İran'daki mevcut rejime karşı faaliyet yürüten bu örgüt de Erbil ve çevresinde siyasi ve askeri varlık göstermektedir. İran yönetimi PAK'ı kendi ulusal güvenliği açısından tehdit olarak gördüğü için bu grubun İKBY'deki varlığını zaman zaman diplomatik ve askeri yollarla gündeme getirmiştir. Bu nedenle PAK'ın Erbil ve çevresindeki varlığı, İran ile İKBY arasındaki güvenlik dengeleri açısından dikkatle izlenen konulardan biri olarak dikkat çekmektedir. Tahran, uzun yıllardır bu grupları kendi iç güvenliği açısından

ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack'ın, ABD/İsrail-İran savaşından birkaç gün önce IKBY'de Kürt aktörlerle art arda yaptığı görüşmeler de IKBY'nin stratejik önemini gösteren başka bir gelişmedir. Barrack'ın, önce Mesud Barzani ile Erbil'de, ardından Bafel Talabani ve Mazlum Abdi ile Süleymaniye'de görüşmeler gerçekleştirmesi, söz konusu savaş bağlamında değerlendirildiğinde Vaşington'un Kürt aktörlerle bölgesel güvenlik mimarisini yeniden koordine etme çabasının önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

dan tehdit olarak gördüğü için, bölgede bulunan bu güçlerin varlığı ABD ve İsrail ile yaşanan bu savaş ortamında daha hassas bir konu hâline gelmiştir.

İran karşıtı Kürt grupların varlık gösterdiği diğer bir merkez ise IKBY'nin doğusunda yer alan Süleymaniye vilayetidir. Bafel Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin (KYB) merkezi olan Süleymaniye İran sınırında bir konumda bulunmaktadır. Süleymaniye; Halepçe ile Pencevin hattı üzerinden İran'ın batısındaki Kürtlerin yaşadığı bölgelere açılan stratejik bir vilayet olarak dikkat çekmektedir. İran'a olan coğrafi yakınlık, savaş ortamında sınır güvenliği, askeri hareketlilik ve istihbarat faaliyetleri açısından bu kentin stratejik önemini artırmaktadır. İran ile Irak arasındaki ekonomik ilişkilerin önemli bir kısmının bu hat üzerinden yürütülmesi de Süleymaniye'nin stratejik konumunu güçlendirmektedir. Bunun yanı sıra Süleymaniye'nin Irak'ın diğer bölgeleri ile İran arasında bir geçiş alanı oluşturması, kentin bölgesel siyasi ve güvenlik gelişmelerinde önemli bir rol oynamasını sağlamaktadır. İran'a yakınlığı, Irak'taki bazı siyasi ve silahlı aktörlerle kurulan ilişkiler ve sınır hattındaki hareketlilik dikkate alındığında Süleymaniye'nin coğrafi konumu, ABD/

İsrail-İran savaşından kaynaklı geniş çaplı bölgesel krizin yaşandığı bu dönemde daha da stratejik bir nitelik kazanmıştır. İran ile coğrafi yakınlık ve tarihsel ilişkiler dikkate alındığında, bölgedeki siyasi aktörlerin İran ile temasları ve bölgesel gelişmelere dair pozisyonları Süleymaniye'yi savaşın diplomatik ve güvenlik boyutlarının da hissedildiği bir şehir hâline getirmektedir. Bunun yanı sıra İran Kürdistanı Devrimci Emekçiler Örgütü olarak bilinen Komala Hareketi ve PKK ile ideolojik ve örgütsel bağları olan Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK) gibi İran'a muhalif grupların Süleymaniye'deki varlığı da kenti stratejik açıdan önemli bir merkez hâline getirmektedir. Bu örgütler, İran ile zaman zaman silahlı çatışmalar yaşamaktadır. Bu nedenle, ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında Süleymaniye İran-Irak hattındaki jeopolitik dengelerin ve bölgesel güvenlik hesaplarının kesiştiği stratejik bir merkez olarak öne çıkmaktadır.

ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack'ın, ABD/İsrail-İran savaşından birkaç gün önce IKBY'de Kürt aktörlerle art arda yaptığı görüşmeler de IKBY'nin stratejik önemini gösteren başka bir gelişmedir. Barrack'ın, önce Mesud Barzani ile Erbil'de, ardından Bafel Talabani ve Mazlum Abdi ile

Süleymaniye'de görüşmeler gerçekleştirilmesi, söz konusu savaş bağlamında değerlendirildiğinde Vaşington'un Kürt aktörlerle bölgesel güvenlik mimarisini yeniden koordine etme çabasının önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu diplomatik trafik, ABD'nin hem İKBY'de hem de Suriye'nin kuzeydoğusunda faaliyet gösteren Kürt aktörleri arasında siyasi ve askeri uyumu artırmaya yönelik girişimlerinin yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Vaşington, bir yandan KDP ve KYB arasındaki dengeleri gözetirken diğer yandan Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile kurduğu güvenlik iş birliğini bölgesel kriz bağlamında daha işlevsel hâle getirmeye çalışmıştır. Söz konusu görüşmelerin İran'a karşı başlatılan savaştan birkaç gün önce yapılmış olması bu diplomasi trafiğinin İran ayağının da olduğunu işaret etmektedir. Aynı şekilde, İKBY'de uzun süredir gündemde olan Peşmerge güçlerinin birleştirilmesi sürecinin hızlandırılması da söz konusu sürecin bölgesel güvenlik denkleminde ele alındığını göstermektedir. Peşmerge Bakanlığı bünyesinde KDP ve KYB'ye bağlı birliklerin kurumsal olarak tek bir komuta yapısı altında toplanmasına yönelik adımlar, özellikle son dönemde bölge komutanlıkları modelinin oluşturulmasıyla daha somut bir aşamaya ulaşmıştır. İKBY'nin parçası olacağı bölgesel krizlerde, peşmerge güçlerinin tek komuta altında toplanması ABD açısından İKBY'nin daha öngörülebilir ve koordineli bir güvenlik aktörü hâline gelmesini sağlayabilir.

ABD/İsrail-İran savaşının yarattığı jeopolitik gerilim ortamında bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, Vaşington'un Kürt aktörleri arasında daha koordineli bir güvenlik mimarisi kurmaya çalıştığı görülmektedir. Barrack'ın hem Erbil hem Süleymaniye'de gerçekleştirdiği temaslar, Kürt siyasi ve as-

keri aktörleri ortak bir stratejik çerçevede tutma çabasının parçası olarak değerlendirilebilir. Peşmerge güçlerinin birleşmesi yönünde atılan adımlar da bu bağlamda İKBY'nin savunma kapasitesini güçlendirerek bölgenin İran'a yakın milis gruplar, sınır güvenliği ve bölgesel askeri çatışmalar karşısında daha kurumsal bir güvenlik yapısına sahip olmasını sağlayabilir. Bu durum aynı zamanda İKBY'nin bölgesel krizlerde hem siyasi hem askeri açıdan daha bütüncül bir aktör hâline gelme potansiyeline işaret etmektedir. Tom Barrack'ın ardışık diplomatik temasları ile Peşmerge güçlerinin birleştirilmesi sürecinin hız kazanması, ABD'nin Ortadoğu'daki savaşlarda Kürt aktörleri daha koordineli bir güvenlik ve siyasi hat içinde konumlandırma arayışıyla yakından ilişkilidir. Vaşington bu süreçte İran'ın nüfuzunu dengeleyebilecek daha kurumsallaşmış bir Kürt güvenlik mimarisinin oluşmasını destekliyor görünmektedir. Bu gelişmeler, İKBY'nin Ortadoğu'daki güç rekabetinde giderek daha önemli bir stratejik ara aktör hâline geldiğini göstermektedir.

İKBY'DEKİ AKTÖRLER NASIL BİR POZİSYON ALIYOR?

ABD/İsrail-İran arasındaki savaş, İKBY açısından hem askeri ve güvenlik boyutları olan bir kriz hem de tarihsel hafızayı yeniden harekete geçiren bir jeopolitik sınav olarak görülmektedir. İKBY'nin ABD ile uzun yıllara dayanan güvenlik iş birliği, bölgedeki Amerikan askeri varlığı ve Batı ile kurduğu siyasi ilişkiler, Erbil'i görünürde İran karşıtı blokla aynı stratejik denklem içinde konumlandırmaktadır. Bununla birlikte İKBY yönetimi, özellikle İran'a karşı doğrudan bir saldırı sahası hâline gelmekten kaçınmaya çalışmakta ve bölgesel gerilimin kendi topraklarına

1975 Cezayir Anlaşması'ndan 2017 bağımsızlık referandumu sonrasına kadar uzanan tarihsel deneyimler, Irak Kürtlerinin dış aktörlerle kurduğu ittifakların kritik anlarda sona erebileceğini göstermiştir. Bu nedenle IKBY içinde birçok siyasi aktör, ABD ve Batı ile kurulan stratejik ilişkilerin bölgesel güç dengeleri değiştiğinde sürdürülebilir olup olmayacağı konusunda temkinli bir yaklaşım sergilemektedir.

taşınmaması için dikkatli bir denge politikası izlemektedir. Bu temkinli yaklaşımın arkasında mevcut askeri risklerin yanı sıra Irak Kürtlerinin siyasi hafızasında izler bırakan "yalnız kalma" deneyimlerinin yarattığı stratejik kaygılar bulunmaktadır.

1975 Cezayir Anlaşması'ndan 2017 bağımsızlık referandumu sonrasına kadar uzanan tarihsel deneyimler, Irak Kürtlerinin dış aktörlerle kurduğu ittifakların kritik anlarda sona erebileceğini göstermiştir. Bu nedenle IKBY içinde birçok siyasi aktör, ABD ve Batı ile kurulan stratejik ilişkilerin bölgesel güç dengeleri değiştiğinde sürdürülebilir olup olmayacağı konusunda temkinli bir yaklaşım sergilemektedir. Özellikle İran'ın coğrafi yakınlığı ve askeri kapasitesi göz önüne alındığında, IKBY'nin ABD-İsrail eksenine açık biçimde angaje olması durumunda İran'ın doğrudan hedefi hâline gelebileceği, buna karşılık olası bir bölgesel uzlaşma veya güç dengesi değişiminde Kürtlerin yeniden yalnız bırakılabileceği endişesi dile getirilmektedir. Bu nedenle IKBY'nin mevcut savaş ortamındaki temel stratejisi, Batı ile ilişkilerini sürdürürken aynı zamanda İran'ı doğrudan tahrik etmeyen ve bölgesel gerilimi kendi topraklarından uzak tutmaya çalışan

temkinli bir denge politikası yürütmek olarak öne çıkmaktadır. Bu süreçte IKBY'nin iki temel siyasi gücü olan KDP ve KYB savaş karşısında temelde benzer bir stratejik hedef doğrultusunda hareket etmiştir: IKBY'nin çatışmanın doğrudan bir tarafı hâline gelmesini engellemek ve bölgenin İran ile ABD-İsrail eksenindeki askeri rekabetin sahasına dönüşmesini önlemek. Ancak her iki aktörün bu pozisyonu alma biçimi, sahip oldukları farklı dış ilişkiler, güvenlik hesapları ve coğrafi gerçeklikler nedeniyle bazı nüanslar içermektedir.

KDP açısından bakıldığında, parti tarihsel olarak Batı ile daha yakın ilişkiler kurmuş ve özellikle ABD ile güvenlik ve siyasi iş birliği geliştirmiş bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Erbil merkezli yönetim yapısının da etkisiyle KDP, ABD'nin Irak ve IKBY'deki askeri ve diplomatik varlığının önemli bir muhatabı konumundadır. Buna rağmen savaşın başlamasından sonra KDP'nin aldığı pozisyon dikkat çekici biçimde temkinli olmuştur. KDP liderliği, IKBY'nin İran'a karşı yürütülen askeri operasyonların parçası olmayacağını ve bölgenin çatışmanın dışında kalması gerektiğini açık biçimde vurgulamıştır. Bununla birlikte KDP'nin Irak iç siyasetindeki konumu, Bağdat'taki Şii siyasi blokların

ve İran'a yakın milis yapıların etkisi nedeniyle belirli sınırlamalarla karşı karşıyadır. Erbil merkezli KDP yönetimi, Irak federal sisteminde bütçe, petrol gelirleri ve tartışmalı bölgeler gibi temel meselelerde Bağdat ile sürekli müzakere hâlinde bulunmak zorundadır. Bu nedenle İran'a yakın milis grupların Irak siyasetindeki ağırlığı, KDP'nin ABD/İsrail-İran savaşında açık bir şekilde İran karşıtı bir pozisyon almasını zorlaştıran başka bir faktördür. Özellikle İran'a yakın silahlı grupların zaman zaman İKBY'deki enerji altyapısını, askeri noktaları veya yabancı yatırım alanlarını hedef alan saldırılar gerçekleştirmesi, KDP'nin bölgesel krizlerde daha temkinli bir söylem benimsemesine neden olmaktadır. Nitekim, ABD/İsrail-İran savaşının başladığı 28 Şubat'tan bu yana İKBY, İran destekli milis grupların İHA saldırılarına maruz kalmıştır. Bu çerçevede KDP, bir yandan ABD ve Batı ile stratejik ilişkilerini sürdürmeye çalışırken diğer yandan Irak iç siyasetindeki güç dengelerini gözeterek İKBY'nin doğrudan bir çatışma alanına dönüşmesini engellemeyi hedefleyen dengeleyici bir politika izlemektedir. Bu tutum, bir yandan ABD ile ilişkilerin tamamen koparılmasını istemeyen, diğer yandan İran'ı doğrudan karşısına almanın yaratacağı güvenlik risklerini gören bir stratejik dengeleme politikasına işaret etmektedir.

KDP'nin bu temkinli tutumunun arkasında birden fazla yapısal ve stratejik neden bulunmaktadır. Öncelikle, Erbil merkezli yönetim yapısı nedeniyle İKBY'nin siyasi, ekonomik ve kurumsal sorumluluğunun önemli bir kısmı KDP'nin kontrol ettiği alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu durum, bölgenin savaşın doğrudan bir parçası hâline gelmesi durumunda ortaya çıkabilecek ekonomik ve idari maliyetleri KDP açısından daha kritik bir hâle getirmektedir. Nitekim savaşın bölgesel enerji

üretimi üzerinde de etkiler yarattığı, güvenlik gerekçeleriyle bazı enerji sahalarında üretimin geçici olarak durdurulduğu ve bunun İKBY ekonomisi üzerinde baskı oluşturduğu görülmektedir. Bu durum, KDP açısından meselenin yalnızca askeri güvenlik boyutuyla sınırlı olmadığını; aynı zamanda bütçe dengesi, enerji ihracatı ve yabancı yatırımların güvenliği gibi ekonomik unsurlarla da yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir. İkinci olarak, Erbil'de bulunan yabancı diplomatik temsilcilikler ile uluslararası askeri varlıklar, bölgeyi potansiyel bir hedef hâline getirme riskini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle KDP yönetimi, İKBY topraklarının İran'a karşı yürütülebilecek askeri faaliyetlerin lojistik merkezi hâline gelmesi durumunda İran'ın doğrudan misilleme gerçekleştirme ihtimalinin ciddi biçimde artacağını değerlendirmektedir. Bu bağlamda KDP'nin izlediği politika, bölgenin İran karşıtı silahlı faaliyetler için bir operasyon sahasına dönüşmesini engellemeye yönelik bir güvenlik refleksi olarak okunabilir. Üçüncü olarak ise KDP'nin stratejik hesaplarında geçmiş deneyimlerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bölgesel krizlerde dış aktörlerin uzun vadeli güvenlik taahhütlerinin her zaman kesin ve sürdürülebilir olmadığı yönündeki tecrübeler, KDP'nin daha ihtiyatlı bir politika izlemesine yol açmaktadır. Bu nedenle KDP yönetimi, ABD ile mevcut ilişkilerini sürdürürken aynı zamanda bölgenin doğrudan bir çatışma sahasına dönüşmesini engellemeye çalışan temkinli bir dengeleme stratejisi benimsemektedir. Bu çerçevede KDP'nin yaklaşımı, ideolojik düzeyde İran karşıtı bir çizgi taşısa bile pratikte çatışmanın dışında kalmayı önceleyen, sınırlı angajman ve stratejik ihtiyat temelinde şekillenen bir politika olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda İKBY liderliği de bölgenin söz konusu çatışmanın doğ-

rudan bir parçası olmayacağını ve IKBY'nin bölgesel gerilimlerin tırmanmasını önleyen bir denge unsuru olarak kalması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu söylem, IKBY yönetiminin temel hedefinin bölgenin güvenliğini korumak ve IKBY'yi daha geniş ölçekli bir bölgesel savaşın cephesine dönüştürmekten uzak tutmak olduğunu göstermektedir.

KYB açısından bakıldığında ise, resmi söylem düzeyinde IKBY'nin devam eden savaşa sürüklenmesine karşı bir tutum benimsemiştir; ancak KYB'nin yaklaşımı KDP'ye kıyasla daha belirgin biçimde İran'ı tahrik etmeme ve sınır güvenliğini önceliklendirme ekseninde şekillenmektedir. KYB, tarihsel olarak Bağdat'taki Şii siyasi aktörlerle ve İran ile daha yoğun diplomatik temas kanallarına sahip bir siyasi çizgiye sahiptir. Bu durum KYB'nin Irak siyasetinde arabulucu ve dengeleyici bir rol üstlenmesine de imkân tanımaktadır. İran'ın Irak'taki siyasi ve güvenlik ağlarıyla KYB arasındaki temas kanallarının açık olması, partinin ABD/İsrail-İran savaşında daha ihtiyatlı bir tutum benimsemesine yol açmaktadır. KYB açısından temel öncelik, IKBY topraklarının İran'a karşı kullanılmasının önüne geçmek ve bölgenin İran destekli milis güçlerin hedefi hâline gelmesini engellemektir. Bu nedenle KYB söyleminde genellikle sınır güvenliği, bölgesel istikrar ve Irak'ın egemenliği gibi kavramlar öne çıkmaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda Süleymaniye'nin coğrafi olarak İran'a daha yakın olması ve bölgenin güvenlik açısından doğrudan etkilenme riskinin daha yüksek olmasıyla da ilişkilidir.

Bu bağlamda, KYB lideri Bafel Talabani savaşın ilk günlerinde yaptığı açıklamalarda IKBY'de siyasi birliğin korunmasının önemine vurgu yapmış ve hem Iraklı aktörlerle hem de Kürt siyasi güçleriyle temasların sürdürüldüğünü belirtmiştir. Bu çerçevede

özellikle KDP ile temas kanallarının açık tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte KYB liderliğinin İranlı yetkililerle gerçekleştirdiği görüşmelerde sınır güvenliği ve bölgesel istikrar başlıklarının öne çıktığı görülmektedir. Söz konusu temaslarda, İran sınırına yakın bölgelerde faaliyet gösteren bazı silahlı grupların hareketliliği konusunun gündeme geldiği ve bu durumun Tahran tarafından güvenlik riski olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu gelişmeler, KYB'nin özellikle Süleymaniye hattında İran ile doğrudan iletişim kanallarını açık tutarak olası bir gerilimi kontrol altında tutmaya çalıştığını göstermektedir. KYB'nin izlediği bu çizginin arkasında hem coğrafi hem de tarihsel faktörler bulunmaktadır. Öncelikle Süleymaniye bölgesi İran sınırına coğrafi olarak oldukça yakın bir konumda yer almakta ve İran'daki Kürt muhalif hareketlerinin bazı faaliyet alanlarına komşu bir bölge niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla KYB açısından sınır güvenliği ve gerilimi düşürme aynı zamanda doğrudan bir güvenlik zorunluluğudur. İkinci olarak, KYB'nin tarihsel olarak İran ile KDP'ye kıyasla daha yoğun ve esnek ilişki kanallarına sahip olduğu bilinmektedir. Bu nedenle Talabani liderliğindeki KYB yönetimi, Vaşington ile diyalog kanallarını tamamen kapatmamakla birlikte Tahran ile ilişkileri koparmaktan kaçınan bir dengeleme stratejisi izlemektedir. Bu yaklaşım, KYB'nin bölgesel güç dengeleri içerisinde ihtiyatlı ve kriz yönetimine dayalı bir politika izlediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, iki başat aktör KDP ve KYB, IKBY'nin savaş sahası hâline gelmesini önlemeye dönük yoğun bir diplomasi trafiği yönetmektedir. IKBY'nin ABD/İsrail-İran savaşına dair aldığı pozisyonda çeşitli faktörler belirleyici olmaktadır. İran'ın Irak'taki siyasi ve askeri nüfuzu KDP ve KYB'nin bu süreçteki

stratejik tercihlerinde etkili olan faktörlerden biridir. Haşdi Şaabi bünyesindeki İran'a yakın milis güçlerin varlığı İKBY üzerinde dolaylı bir güvenlik baskısı oluşturarak Kürt aktörlerin bölgesel krizlerde açık biçimde taraf olmasını sınırlayan bir caydırıcılık mekanizması işlevi görmektedir. Aynı zamanda Bağdat'taki Şii siyasi blokların İran ile kurduğu yakın ilişkiler, İKBY ile merkezi hükümet arasında yürütülen bütçe, enerji ve güvenlik müzakerelerinde dolaylı bir siyasi baskı unsuru yaratmaktadır. Bununla birlikte her iki aktörün bir başka ortak kaygısı ise İranlı Kürt muhalif grupların İKBY topraklarını İran'a karşı askeri faaliyetler için kullanma ihtimalidir. İran'da faaliyet gösteren bazı Kürt siyasi ve silahlı hareketlerin savaş ortamını bir fırsat olarak değerlendirerek İran sınır bölgelerinde İran'a karşı yeni bir mücadele başlattıkları görülmüştür. Bu durum, İKBY'yi doğrudan İran'ın askeri misillemesinin hedefi hâline getirme riskini beraberinde getirmiştir. Nitekim İran yönetimi de sınır bölgelerinden gelebilecek saldırılar karşısında İKBY içindeki hedeflere yönelik sert askeri karşılıklar verebileceğini açık biçimde dile getirmiştir. Bu nedenle hem İKBY yönetimi hem de bölgedeki başlıca siyasi aktörler, söz konusu grupların faaliyetlerinin İKBY'yi daha geniş bir savaşın parçası hâline getirmemesi için temkinli ve dengeleyici bir politika izlemektedir.

KDP ve KYB'nin benimsediği politika, tarafsızlık gibi görünse de gerçekte karmaşık bir dengeleme stratejisine dayanmaktadır. KDP bir yandan ABD ile olan stratejik ilişkilerini korumaya çalışırken diğer yandan İKBY'nin savaşın doğrudan hedefi hâline gelmesini engellemeye odaklanmaktadır. KYB ise İran ile iletişim kanallarını canlı tutarak özellikle Süleymaniye hattında güvenliği sağlamaya ve olası bir askeri gerilimi kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Her iki aktör de savaşın uzun vadede İran'daki siyasi dengeleri etkileyebileceğinin farkında olmakla birlikte mevcut aşamada bu olasılıktan doğabilecek fırsatlardan ziyade savaşın İKBY'ye sıçramasının yaratacağı yıkıcı sonuçları daha somut bir tehdit olarak değerlendirmektedir. Bu çerçevede İKBY'nin mevcut pozisyonu, bölgesel güç dengeleri ile Irak iç siyasetindeki kırılgan güç dağılımının doğrudan etkisi altında şekillenmektedir. İran'ın Irak'taki nüfuzu KDP ve KYB'nin farklı söylem ve diplomatik yöntemler geliştirmesine yol açsa da, ABD/İsrail-İran savaşında her iki aktörün stratejik hedefi aynı olduğu görülmektedir. KDP ve KYB, İKBY'nin ABD-İsrail ile İran arasındaki savaşın aktif bir cephesine dönüşmesini engellemek ve bölgenin daha geniş bir bölgesel çatışmanın merkezine sürüklenmesini önlemeye yönelik bir politika izlemektedir. ■